

Razen stvarnega in osebnostnega vrednočenja pa moramo razlikovati še nabožno ali svetostno vrednočenje. Tu gre za podobno vtisno pa presojevalno stran in odgovarja prvi molitev, drugi pa češčenje, ki pa nimata pravega negativnega odtenka (nepolarno vrednočenje!). Z molitvijo edinstveno osebnost zopet takorekoč le »zase« obožujemo ter posvetujemo in šele češčenje nam prikazuje njeno svetost v luči vesoljne obveznosti.

(Dalje.)

Vzgojitelj sam bodi znanstveno in vzgojeslovno visoko naobražen in nrvstven človek. (Sv. Jeronim.)

Narodna kultura

Prof. Ema Deisinger

Psiha slovenskega naroda

(Nadaljevanje.)

Naj mi bo dovoljeno navesti vsaj eno z Gorenjske:

»Mi smo nocoj k vam prišli
Novo leto vam delit.
Al' je sveto, novo leto!

Kaj č'mo pa možem delit?
Jim belo hoč'mo lilijo.
Al' je sveto, novo leto!
To ni nobena lilija,
to je roža sv. Jožefa!

Kaj č'mo pa ženam delit?
Jim rdečo hoč'mo rožico.
Al' je sveto, novo leto!
To ni nobena rožica,
to je Devica Marija.

Kaj č'mo pa fantom delit?
Lepo dišeči rožmarin.

Al' je sveto, novo leto!
To ni noben dišeči rožmarin,
to je Jezus, Marijin sin.

Kaj č'mo pa dekličem delit?
Prav lepi venec rožnat.
Al' je sveto, novo leto!
Sama Marija ga je spletava,
fantom, dekličem darovava.
Al' je sveto, novo leto!

Kaj č'mo pa duhovnam delit?
Jim bel'ga č'mo golobčiča.
Al' je sveto, novo leto!
To ni noben golobčič bel,
to je sam tolažnik sveti Duh.
Al' je sveto, leto novo.»

Bolj posvetne vsebine pa je sledeča, obče znana novoletna koledniška pesem:

»Oj, kole-kole-koledo,
Leto lepo mlado!
De bi prav veselo b'lo,
imelo mastno brado!
Oj kole-kole-koledo!

Oj kole-kole-koledo,
Leto lepo mlado!
Da b' vsak dan prinašalo

nam v hišo božjo gnado!
Oj kole-kole-koledo!

Oj kole-kole-koledo,
Leto lepo mlado!
De b' nam pomnožilo
našo ovčjo stado!
Oj kole-kole-koledo!

Oj kole-kole-koledo,
Leto lepo mlado!
De b' vinčece sladko
nam porosilo brado!
Oj kole-kole-koledo!

Oj kole-kole-koledo,
Mlado leto novo!
Dej Bog, de vsi pridemo
tja u nebo sveto!
Oj kole-kole-koledo!«

Sv. Trije kralji

Slovenske jaslice so za slovensko ljudstvo ne samo verskega, ampak tudi narodno-kulturnega pomena; saj razgrinjajo košček slovenske zemlje pred nas, ob njih je zbrana kmečka družina v božjem miru, pred njimi pojo koledniki, sosedje jih hodijo gledat in občudovat, nad jaslicami pa plava golob, obešen za tanko žico; vse to daje slovenski kmečki izbi še posebno domačnost in harmonijo, — te slovenske jaslice dobe na ta praznik tudi svete Tri kralje. Postavijo jih v jaslice pred hlevček v primerni razdalji. En kralj je na konju, drugi ima kamelo, tretji pa slona. Z jaslicami je završena božična podoba. Jaslice so postavljene do svečnice, na svečnico jih pa podero.

Na biljo praznika sv. Treh kraljev pokade in pokrope vse prostore v hiši, takisto kakor na božič, na notranjo stran vrat pa napišejo s kredo začetne črke imena sv. Treh kraljev, zraven pa pristavijo tudi letnico, kakor kaže sledeči zgled:

19 + G + M + B + 41.

Napis ostane do drugega leta.

Ker se na svete Tri kralje zaključijo toli opasne volčje noči, se hočejo ubraniti zimskih pošasti, ki razgrajajo to noč in skušajo kar največ škodovati, zlasti Mōra, z gotovimi znamenji. Krščansko znamenje sv. Treh kraljev ima to moč, kakor tudi blagoslovljena voda in kadilo.

Ponekod po Gorenjskem so delali svojčas na dveri kravjega hleva tudi znamenje zoper Mōro, ki ima takole obliko:

Celo prašičem v svinjaku zarežejo to znamenje ponekod v korito, kajti strah pred Mōro je bil svojčas izredno živ med ljudstvom.

Na sv. Treh kraljev dan se razreže tudi poprtnik. Kdor hoče posebno močan biti, mora na sv. Treh kraljev dan od sedmih hiš poprtnik jesti. Zaradi tega imenujejo poprtnik tudi »močni kruh«. A noža pri rezanju kruha ne smeš polagati tako, da bi ostrina kvišku stala, sicer si na njej zli duh kremplje brusi.

Po Gorenjskem je tudi običaj, da dekleta na sv. Tri kralje med fante delé tako imenovani »k r a j č e k«, to je triogelni podobnjak ali »mali kruhek«, ki ima razne okraske iz testa.

Zvečer pa prihajajo koledniki, trije dečki, oblečeni v dolge halje, z zvezdo na glavi, predstavljajoč sv. Tri kralje, ki jim ljudstvo pravi »kraljitarji«, voščiti in pet.

Češčenje sv. Treh kraljev je po vsej Sloveniji, ne samo po Gorenjskem zelo razširjeno. Ljudstvo veruje, da pridejo sveti Trije kralji povedat smrt onim, ki jih časte.

Slovenski kmet gleda tudi na biljo tega važnega dne na vreme, pre-rokujoč:

Ako na sv. Treh kraljev dan jasen bo, za dolgo zimo hrani senó,

Ako na sv. Treh kraljev mesec raste, bo vsemu cena poskočila, ako pa takrat mesec pojemlje, bo dobra letina in cena bo padla.

Svečenica

2. februarja (s v e č a n a)

Mrzla zima, dolge ledene sveče vise od streh in strešnih zlebov. Ne imenuje se zastonj drugi mesec leta po taki pokrajini, pa tudi praznik Marijinega vpeljevanja se imenuje **Svečenica**. Na ta dan blagoslovijo v cerkvi sveče.

Pred cerkvijo se vrste stojnice sveč. Niso navadne sveče, kakršne prodajajo po trgovinah v običajnih dnevih, temveč pravi ljudskostni, lepo okrašeni izdelki s podobami raznih svetnikov. Vtisnjene so te podobe iz raznobarvnega voska v sveče, vsaka podoba je zlato zaokvirjena v sveči. Poleg teh so tudi take sveče, ki so spletene v vitice in se odvijajo kakor volna iz klopke; imajo obliko molitvenika ali mašne knjižice, na pokrovcu pa je takisto vtisnjena zlato zaokvirjena voščena svetniška podoba.

Blagoslovljene sveče doma shranijo za primer hude ure, pa tudi, če kdo umira. Svetiti umirajočemu z blagoslovljeno svečo je po vsej Sloveniji trdno ukoreninjen običaj. Sveča je prispodoba človeškega življenja, ki izgoreva kakor sveča, dokler se vsa ne použije in ne ugasne.

S svečnico se zaključí koledovanje. Lepo število **Marijinih** koledniških pesmi prepevajo po Gorenjskem.

Zimsko sonce na svečnico preslabo greje, sproti taleči sneg se spreminja na strešnikih v prave kapnike, ki kakor tenke sveče vise navzdol. Takemu vremenu oz. soncu na svečnico slovenski kmet ne zaupa in pravi:

Bolje je volka v hlevu imeti,
kakor se na soncu svečnice greti.

Njegova vremenska napoved na svečnico se tudi sicer glasi:

Če na svečnico deži, skoraj pomlad se glasi.

Če na svečnico prej kapne od strehe kakor od sveče, bo dobro leto.

Če svečenica jasno zdani, zima še dolgo trpi.

Na svečnico pride medved iz brloga gledat vreme; če je megleno, ostane zunaj, če pa sonce sije, še enkrat zaspi. (Dalje.)